

Глава 9

АМОРТИЗАЦИИ

След усвояване на материала в тази глава Вие ще можете:

- Да дефинирате понятието „амортизация“ и да определите факторите от които зависи;
- Да научите основни термини в амортизационната политика;
- Да се запознаете с различни методи за амортизация и тяхното приложение;
- Да проследите диференцираните норми за амортизации при различни групи активи;
- Да се запознаете с проблемите и тенденциите в областта.

1. Дефиниране на понятието

Амортизацията е финансово-счетоводен метод и механизъм отчитащ периодичното изхабяване на стойността на дълготрайните активи в процеса на експлоатацията им. В обичайната практика под амортизации се разбират и самите амортизационни отчисления.

Амортизацията се осъществява с помощта на **амортизационни норми** (годишният процент за амортизация на стойността на актива) и **амортизационни отчисления** на даден актив за една година. Степента на износването зависи от две групи фактори :

⇒ **Технически** – срок на експлоатация на дълготрайния актив и условия и интензивност на използването му;

⇒ **Обществено-икономически** – техническия прогрес в здравните и стопанските технологии и детерминираното от него износване на активите.

Съществува разлика между **данъчни и счетоводни амортизации**. За данъчни цели при формиране на данъчния финансов резултат се признават само данъчните амортизации по реда на ЗКПО за съответната година. Счетоводните амортизации не се признават за разход за данъчни цели.

2. Амортизационни норми

Амортизационните норми са диференцирани за различните активи, които са групирани в Закона за корпоративното подоходно облагане в следните групи (табл.23):

Табл. 23. Данъчно признати максимални амортизационни норми

Група дълготрайни активи	Максимална амортизационна норма (%)	Максимален срок на експлоатация (години)
I.Сгради	4	25
II.Медицинска апаратура, машини	30 или 50 ако активите са реинвестиция и са фабрично нови	3,33 или 2
III.Транспортни средства без автомобили	10	10
IV.Компютри, периферни устройства, софтуер и права за ползване, мобилни телефони	50	2
V.Автомобили	25	4
VI.ДМА и ДНА със срок за ползване	100/години на правното ограничение; Макс. Норма 33 1/3	
VII.Други	15	6,66

Източник: Закон за корпоративното подоходно облагане за 2013 г.

В последните 10 години се забелязва тенденция на известна либерализация в законодателството по амортизационните норми. Докато преди 10 години те бяха задължителни, както и метода за тяхното отчитане, по-късно се премина към законодателно уреждане само на максималните (горните) норми на амортизация, при свобода на избор на метод на отчитане. Ролята на фирмената счетоводна политика нараства все повече в етапа на развита пазарна икономика.

Стойността на дълготрайните активи, които подлежат на амортизация (т.е. за които не са изтекли сроковете на експлоатация) се определят в ЗКПО като **данъчни амортизируеми активи**. Единствено земята не се отчита като амортизируема.

За целите на финансовото отразяване на амортизациите търговските дружества или кооперации водят специален данъчен регистър наречен **данъчен амортизационен план**. В него е отразена следната информация за всеки данъчно амортизируем актив:

1. наименование
2. месец на въвеждане в експлоатация
3. данъчна амортизируема стойност
4. начислена данъчна амортизация – сума от годишни данъчни амортизации на актива
5. данъчна стойност – данъчна амортизируема стойност намалена с начислената данъчна амортизация
6. годишна данъчна амортизационна норма
7. годишна данъчна амортизация
8. месец на извършване на промени в стойностите на актива и обстоятелствата налагащи промените
9. месец на преустановяване и възобновяване на начисляването на данъчни амортизации и причините за това
10. месец на отписване на актива за счетоводни цели и причините за това
11. месец на отписване на актива в данъчния амортизационен план.

Данъчната амортизируема стойност е **историческата цена** (доставна цена плюс разходите за привеждане на актива в подходящ за експлоатация вид) намалена с начислени дарения (ако има такива).

Годишната данъчна амортизация се определя по следната формула:

$$(1) \quad ГДА = ДАС \cdot ГДАН \cdot \frac{M}{12}, \text{ където}$$

ГДА е годишна данъчна амортизация

ДАС – данъчна амортизируема стойност

ГДАН – годишна данъчна амортизационна норма, приета от счетоводството

М – броят на месеците от годината през които се начислява данъчна амортизация.

3. Методи за амортизация

Методите за амортизация са:

А) **линеен метод** – широко разпространен основен метод за амортизация. Осигурява равномерно пренасяне на стойността на дълготрайните активи в себестойността на здравните услуги. Амортизационната норма при линейния метод се изчислява по формулата:

$$(2) \quad ГДАН = \frac{100}{СЕ}, \text{ където}$$

ГДАН е годишна данъчна амортизационна норма

СЕ – срока на експлоатацията на актива (годност)

Б) **нелинейни методи** – изхабяването се осъществява неравномерно – нарастващо или намаляващо. Разграничават се **дегресивни методи**, при които в първите години се отчита по-голяма амортизация, а в последните – по-малка и **прогресивни** – при които в началото амортизациите са по-малки, но постепенно нарастват. По-голямо значение за практиката имат дегресивните методи, тъй

като те осигуряват един по-голям фонд (от амортизационни отчисления) за бърза подмяна на оборудването или друг актив. Едни от по-често прилаганите дегресивни методи са равномерно дегресивен метод и метод на сумата на числата.

Равномерно дегресивният метод или методът на снижаващия се остатък се базира на определен от държавата или приет коефициент на дегресия от 1,5 до 2,5, с който се умножава линейната норма на амортизация.

Така формираната завишена нова амортизационна норма се прилага спрямо снижаващия се остатък от данъчната амортизируема стойност. На таблица 24 е представен пример за прилагането на този метод.

Табл. 24. Равномерно дегресивен метод (метод на снижаващия се остатък)

Години	Амортизируема стойност	Годишна амортизация при норма – $25\% \times 2 = 50\%$	Остатъчна стойност
1-ва	100 000	50 000	50 000
2-ра	50 000	25 000	25 000
3-та	25 000	12 500	12 500
4-та	12 500	12 500	0

Обикновено през предпоследната година (в случая на таблицата – третата) остатъчната стойност се разделя на две и в последните две години се отчитат равни части от остатъчната стойност.

Методът на сумата на числата не предвижда предварително определяне на амортизационна норма. Тя е производна от сумата на числата, които съставляват срока на експлоатация на актива. Например ако срокът на експлоатация е 2 години, сумата на числата е $1 + 2 = 3$, ако срокът е 5 години, сумата на числата е $1 + 2 + 3 + 4 + 5 = 15$. Амортизационната норма за всяка година е различна и се определя като съотношение между броя години, които остават до края на срока и сумата на числата. В първия пример ще имаме амортизационна норма за първата година – $2/3$, а за втората – $1/3$. Във втория пример

ще имаме пет различни амортизационни норми – 5/15, 4/15, 3/15, 2/15 и 1/15. В таблица 25 е представен аналогичен на горния пример с 4-годишен срок на амортизация.

Табл. 25. Метод на сумата на числата

Години	Амортизируема стойност	Годишна амортизационна норма	Годишни амортизационни отчисления
1-ва	100 000	4/10	40 000
2-ра	100 000	3/10	30 000
3-та	100 000	2/ 10	20 000
4-та	100 000	1/10	10 000

Методът на сумата на числата е подходящ за активи с по-къс срок на експлоатация. Той е трудно приложим при сградов фонд.

Прогресивно нелинейният метод за амортизация е обратен в своята динамика на отчитането от дегресивните методи. При него през първата година се отчитат най-ниски амортизационни отчисления, а в последната година – най-високи. Той може да се приложи в същите разновидности като дегресивните методи, но при прогресивен коефициенти и обратното ранжиране на амортизационните норми по сумата на числата. Ускорената амортизация има по-голямо значение тъй като се прилага като средство за по-бързо възпроизводство на капитала и за стимулиране на модернизацията, иновациите и технологическия прогрес.

Ролята на амортизациите във финансовия анализ е двукрака. От една страна те са разход и от тях се влияе финансовия резултат и данъчната основа. От друга страна те се разглеждат и като приходи тъй като са виртуален разход и могат да формират амортизационен фонд за подмяна на активите.

Не се признават за данъчни цели следните разходи: разходи несвързани с дейността (например за дейност извън здравеопазната и свързаните с нея), разходи недоказани с документ, разход за начислени глоби, санкции за нарушаване на нормативни актове, лихвите за просрочие на публични държавни и общински задължения, разходи за дарения извън разрешените, разходи за работна заплата

в търговските дружества с над 50% обществено участие, превишаващи определените с нормативните актове средства, разходи които представляват скрито разпределение на печалбата и др.

Въпроси за самоподготовка:

1. Как се дефинира понятието „амортизации„? Кои фактори влияят върху амортизирането?
2. Какви методи разграничавате за начисляване на амортизации?
3. Кои са съвременните тенденции в амортизационната политика?

КЛЮЧОВИ ПОНЯТИЯ:

Амортизация (amortization, depreciation) – финансово-счетоводен метод и механизъм отчитащ периодичното изхабяване на стойността на дълготрайните активи в процеса на експлоатацията им. В обичайната практика под амортизации се разбират и самите амортизационни отчисления.

Амортизационна норма (amortization standard) – годишният процент за амортизация на стойността на актива.

Амортизационни отчисления (allowances for depreciation) – годишната сума отчитаща частта от първоначалната стойност на актива, която подлежи на физическо и морално износване .

ЛИТЕРАТУРА

1. Стоянов В., Основи на финансите, том втори, Галик,1998
2. Коларов Н., Методи на корпоративните финанси, С, 1998
3. Brealey S., Principles of Corporate Finance, International Edition, Fourth Ed., Mc Grawhill Inc., 1991
4. Mc Laney E., Business Finance, Pitman Publ., 1997
5. Megginson W., Theory of Corporate Finance, Harper Collins, 1996